

Vyznáváme digitální technologie a prodlužování života bez ohledu na kvalitu, ať si můžeme přeposílat banality

 radiouniversum.cz/komarek-stanislav-4d-vyznavame-digitalni-technologie-a-prodluzovani-zivota-bez-ohledu-na-kvalitu-at-si-muzeme-preposilat-banality

Stanislav Komárek Díl 4/4

Text 27.8.2024 30 min Přehrát

#Společnost

Naše nová ideologie Green Dealu je ideologie sebedestrukce. Sebedestrukce všeho toho, čím jsme jako Evropané přispívali celému světu, a to nejen z pohledu růstu hospodářství a blahobytu, ale také v rozvoji technologií. Pan profesor Stanislav Komárek lakonicky shrnul, jak se on dívá na tuto prapodivnou ideologii: „Je to jako velmi neobvyklý nápad udělat dobrovolnou autodestrukci průmyslu v části světa, když zbytek světa to neudělá. Koneckonců, atmosféra je jedna. Tak jako dneska fouká vítr od Prahy k Pekingu, zítra bude foukat vítr z Pekingu do Prahy.“ Z toho by se dalo odvodit, že jakákoli ideologie se vzdaluje od racia, od rozumu. Vydejme se proto společně s panem profesorem Komárkem hledat, jak se zpět k rozumu vrátit, a kde se ještě můžeme pokusit najít pevnou půdu pod nohama.

Martina: Pane profesore, když si o tom takhle povídáme, tak chápu, proč jste se najednou začal ubírat k matérii.

Stanislav Komárek: Ano.

Martina: Protože vlastně když si budeme povídat ještě dva dny, tak zrelativizujeme úplně vše. A pomůže nám to? Prospějeme tím někomu? Protože mnoho lidí říká: „Tak vy tady nad tím mudrujete, a co s tím? Prostě, žít se musí.“

Stanislav Komárek: Řeči se vedou a voda plyne. Jednou jsem byl, to už je mnoho let, pozván do televize – bylo tam jakési náboženské okénko, Promluva na dnešní den, nebo něco takového – a já jsem

honem nevěděl, co bych řekl. To bylo asi v roce 99. Jestliže za komunismu to bylo po stranické linii – hmota dobře, duch špatně – tak pak se to najednou obrátilo, a tak jsem říkal, že chudinka hmota si to přes všechny své chyby přece jenom nezasloužila a že materie je od slova mater, matka, a že, koneckonců, nám matka Země všechny naše hříchy odpustí, rozpustí nás, a jací jsme byli.

Vezmeme-li si, co se na Zemi – třeba zrovna tady v tomto místě v Michli – stalo za všelijaké nepravosti nejenom za lidských časů, tak by nám z toho šla hlava kolem, ale ono se to postupně nějak zarovná. A druhý den poté – já jsem se párkrát nějak pohádal se sousedem – tento jinak poměrně neurvalý muž přišel a říkal: „Pane docente, vy jste včera tak krásně mluvil o tej hmotě. Nemáte to na videu?“ Takže tohle má mnohé do sebe.

Každé běsnění je primárně běsněním ducha. Můj velký učitel Zdeněk Neubauer říkal, že nejlepší současnou demonstrací ducha jsou počítače. Tam už je hmotného nosiče strašně malounko, a jaksi duch sám tam proudí. A zase na druhé straně církev říká, asi ne bez důvodu, že ďáblové nemají těla, podobně jako andělé je nemají, a že je to čistý duch. Čili, že všechna běsnění na světě jsou primárně běsněními ducha. To není nikdy špatné si uvědomit. Vezměme některé země, jako Francie, která zřetelně mírněji trestá politické vraždy než vraždy z důvodů zjištěných. Ono by se to dalo klidně i obrátit. Můj oblíbený Artur Koestler říkal, že každá společnost v dějinách se vždycky dokázala ubránit náporu asociálů, to jest zlodějů, lupičů, loupežníků, a tak dále, policejní systém k tomuto dostačuje, ale žádná společnost se nedokázala ubránit náporu idealistů, reformátorů, kteří nadělali stokrát víc škody, než řekněme Klement Gottwald, který nadělal minimálně tisíckrát víc škody, než loupežník Babinský.

Martina: Ten navíc ještě pak krásně pěstoval růže.

Stanislav Komárek: No jo.

Kdyby se Vítězslav Nezval dostal k moci, jeho jednání by nebylo daleko od počinů Mao Ce-tunga

Martina: Pane profesore, pořád se tady bavíme o tom, že Evropa ztrácí hodnoty, západní civilizace ztrácí hodnoty. Prosím vás, jak se ztrácí hodnoty? To nejsou klíče. Jestliže nějaká civilizace na něčem roste, staletí na tom staví, děti tyto myšlenky opravdu sají s mateřským mlékem, tak jak je možné, že je jen tak jednoho dne ztratí? Ona je tedy neztratí jednoho dne, ztrácí je postupně. Ale jak se to stane?

Stanislav Komárek: Tento proces začal už poměrně dávno. Dá se říct, že takovouto pozvolnou destrukcí tradice se vlastně nahazuje ekonomický mechanismus ve společnosti, nebo nějak obecně činnost na jiném levelu. Jakmile se třeba středověký obraz světa začal rozpadat, tak došlo k evropské expanzi do zámoří, potom k průmyslové revoluci, a taky třeba k literárnímu výbuchu 19., raného 20. století. Spousta energie, která je v tradici vázána, se najednou uvolní, a ta je jakoby pryč.

Příklad z vlastní rodiny: Moje babička, která mě také mimo jiné majoritně vychovávala, by určitě měla schopnosti, řekněme, na vysokoškolskou profesorku historie, nebo na primářku na pediatrii, ale pod vlivem tradice byla ženou venkovského krejčího, a s naprostou samozřejmostí viděla hlavní centrum své činnosti v opečovávání tradičních rodinných vazeb. To, co se dnes vidí jako největší chyba – opečovávala, opečovávala, zestárla, umřela, rodina se rozpadla. Čili, dá se říct, že část mé akademicko-spisovatelské kariéry byla taky ještě poháněna touto energií, která z tohoto rozpadu vznikla.

Zdá se, že maovské období v Číně, který bylo svým způsobem naprosto přízračné – kvůli Maova Velkého skoku umřelo hladem víc lidí, než kolik stačil oddělat Hitler se Stalinem dohromady – akorát, že v Evropě to nemělo velkou rezonanci, a nadchlo se tady jenom pár maoistů. Ale následující ekonomický výbuch Teng Siao-pchingem počínaje, byl taky způsoben tím, že původní tradice byla

tímto roztržena. Dá se říct, že maovské období v Číně – ať už Velký skok, nebo potom hrůzy kulturní revoluce – Mao byl, bych tak řekl, zvrhlý intelektuál, a neměl daleko k tomu, že byl jako drsný avantgardní umělec, který, zatímco jiní mají za materiál třeba hlínu, tak on měl všechn čínský lid, který hnětl, a ztráty na životech byly obrovské. Jedna věc je u toho zajímavá: Podívejte se někdy na nápadnou podobnost mezi Mao Ce-tungem a Vítězslavem Nezvalem – do jaké míry si tedy mohou být podobní lidé z jiného rasového okruhu.

Martina: To mi tedy musíte vysvětlit: Podobnost Mao Ce-tunga a Vítězslava Nezvala.

Stanislav Komárek: Já se obávám, že Vítězslav Nezval, kdyby přišel k moci, tak že by to nebylo úplně daleko od maovských počinů.

Martina: Myslíte si, že „Zpívám zpěv míru“ by taky dokázalo způsobit kulturní revoluci?

Stanislav Komárek: A tak on nikdy nepřišel k moci výkonné jako takové. To není snadná věc. On to dotáhl nejvýš na, tuším, sekčního šéfa na ministerstvu kultury, a to má k tajemníkovi čínské komunistické strany pořád ještě dost daleko. Ale chci tím říct, že Maova činnost měla jakési rysy zvrhlé avantgardní umělecké hravosti.

Martina: Musím říct, že vůbec nevím, jak si s tím poradit.

Stanislav Komárek: Tak to smažte.

Martina: Ne, ne, ne. Protože vlastně to je to, co jsme už tady jednou zmínili: Nero, aby měl větší inspiraci, zapálil Řím, a pak psal mizerné verše – podle všeho. A Mao Ce-tung si zkrátka své odvážné experimenty uskutečňoval bez ohledu na kolaterální ztráty.

Stanislav Komárek: Ano. Ano, ano.

Martina: To jsem moc ráda, že Vítězslav Nezval tak jenom seděl, a psal na břehu řeky Svratky.

Stanislav Komárek: To byla dost klika. Mao psal taky básně, a tvrdí se, že poměrně dobré. On byl poměrně dobře klasicky čínsky vzdělán. Neuměl žádný západní jazyk.

Martina: Myslím, že to, co jste řekl, lze pouze vzít na vědomí, a hlavně k tomu nezaujímat žádný postoj, a nemít k tomu názor, protože tohle, co jste teď řekl, je jako historická freska.

Stanislav Komárek: To je jenom takový bizarní postřeh.

Západ vyznává soběslužbu: Digitální technologie, a prodlužování lidského života bez ohledu na jeho kvalitu, abychom si mohli na sítích posílat banality dokola

Martina: Bavíme se o tom, že západní civilizace je možná na svém soumraku, anebo jenom prochází určitým druhem krize, těžké krize. Tak mi řekněte, to by mě zajímalo: Co tedy Čína má, a Západ to nemá? Co má islámský svět, který si tvrdě hájí své, a co mnohé západňáky oslovuje, a Západ to nemá?

Stanislav Komárek: Čína má takový rozběh, jaký měla Evropa, řekněme, v 19. století. Když vidíte, jak malinká je Anglie, a jak obrovská je Indie, tak je strašně zvláštní, že z těchto ostrovů vyplují lodě, a vládnou neskonale větší říši. To je jako kdyby dnes vyplula flotila ze Šrí Lanky, obsadila celou Evropu, kterou by si podmanila. Ovšem taky to souvisí s politikou jednoho dítěte, a s podvázáním reprodukce. Ani jim tento stav neporoste do nebe, je to jenom fázově prosunuto proti Evropě, která to prodělávala pomaleji, evropský rozklad byl pomalejší, než čínský, a tudíž ekonomický boom byl taky pomalejší a menší. Je to vlastně takové jakoby palivo. A dá se taky říct, že dětmi, které se nenarodily, jsme si zatopili pod kotlem ekonomicko-digitálního rozvoje. Ideální člověk pro digitální dobu je ten, který sedí sám ve své digitální poustevně, něco tam na tom kutí.

Čili, Čína má to, co my jsme měli, a už zvolna ztrácíme, tedy rozběh na konto likvidace tradice, nebo tradičních hodnot. A k tradici patřily vždy věci zlé a věci dobré v jednom balíčku. Ke středověké tradici patřila stejně dobře inkvizice jako neochvějná víra v Boha, a jeho řízení světa. A podobně k čínskému balíčku patřily deformace nožek všech žen, a zároveň víceméně samosprávný systém. Čína měla původně proti Evropě málo vojáků a policistů, ba i úředníků, kteří by zemi drželi pohromadě.

Martina: A islámský svět nabízí co?

Stanislav Komárek: Islámský svět zase nabízí jinou věc. Tam se energie nečerpá do bouřlivého ekonomického, nebo třeba literárního výboje, ale do znovureprodukce tradice, a znovu reprodukce v podobě dětí. Takže ten je nejpodobnější tradiční společnosti, jaká byla u nás. Nechci to úplně zjednodušovat na to, že to je jako středověk s mobilem, ale má to některé rysy tradičních společností.

Budoucnost evropského Západu už dospěla do určité míry do individuálních simulačních boxů, a tam, řekněme, pan Vaňous napíná všechny své síly k tomu, aby projekt Vaňous dospěl ke své ideální realizaci. Na to jsou všechny ty sebepoznávací kurzy, kreativistické kurzy, koučinky, a taky, aby co nejdéle vydržel zdravotně. Vlastně naše kultura to má v zásadě tak – když pomineme kult konzumu, který se teď začíná zavrňovat – že pokud byla ve středověku hlavní životní náplní bohoslužba, tak dneska je to něco jako soběslužba. Ladislav Klíma by to žertovně nazval egodeismem. Tato společnost investuje zejména do dvou věcí: Jsou to digitální technologie, a jejich všeobecné rozšíření a zapojení, a prodlužování lidského života bez ohledu na jeho kvalitu, abychom si mohli na různých sociálních sítích v dunivém bezčasí posílat nějaký banality furt dokola.

Martina: Pane profesore, když se ohlédneme zpátky, kam je lidská paměť schopná vůbec sahat, tak všechny civilizace v určitém stádiu zanikly, a všechny civilizace se k úpadku do značné míry přivedly

samy, protože se vyžily zevnitř. Řekněte mi, uvědomíte si teď nějakou civilizaci, která si svůj úpadek, proces sešupu, uvědomila včas? A řekněme, že se vzpamatovala, a znovu dosáhla jakési velikosti, nebo alespoň stability, třeba i za cenu stagnace?

Stanislav Komárek: Takhle: Rozhodně ve starém Egyptě byly vlny, které byly úpadkové, a pak zase nové vzestupy, a dost podobně Čína. Koneckonců i v Římě bylo několik vln snahy to zastavit, a trochu se to povedlo stabilizovat ve východní části, z níž pak vznikla Byzanc. Dioklécián, a všechna jeho pronásledování křesťanů, a správní reformy byly pokus o nějakou revitalizaci původní říše. Řím trval velmi dlouho, bylo to několik staletí největšího rozkvětu, Sovětský svaz trval 70 let. Extrémní případ jednak agresivity, jednak krátkého trvání byla nacistická Třetí říše, která ale byla nakonec přemožena zvnějšku, když se rozválčila s celým světem.

Martina: Ne navždy, ale některé z toho dokázaly udělat sinusoidu, a ne pád dolů.

Stanislav Komárek: Navždy ne. Koneckonců i po pádu Říše římské v Itálii furt něco zbylo, nedá se říct, že by to tam zarostlo pralesy s kanci a medvědy. Odoaker nebyl zrovna Cicero, ale pak zase přišla italská renesance. Stačí pár set let počkat.

Dobře ošetřované nevědomí je lepší, než poplužní dvůr

Martina: Máme čas. Pane profesore, potřebujeme povzbudit. Jsou nějaké myšlenky, hodnoty, které by se daly nazvat věčnou trvalou radostí, do kterých se člověk může kdykoli uchýlit, a měl by, aby neklesal na duchu? Co vám nalévá do duše optimismus?

Stanislav Komárek: Abych to řekl panteisticky: Chápaný Bůh – svět se větví podle vlastního uvážení, a my se sice snažíme, seč můžeme, nějak se tomuto běhu věcí vzepřít, ale nakonec nás vždycky převrství a spláchne. Toto je velice hezky vyjádřeno na začátku Geneze, jak utrhnou plod ze stromu poznání dobrého

a zlého, a najednou vznikne průšvih: Vyhánání z ráje. Podle toho vlastně zvířata furt žijí v ráji, protože mají instinktivním vybavení. Plž, řekněme, moc o dobrém a zlém neuvažuje, nebo se mu zdá dobré, když najde nahnílý salát, a zlé, když dlouho neprší, ale vědomí lidského typu moc nemá. Ale přesto neomylně „plzá“ za svými cíly díky instinktu. Člověk má samozřejmě taky instinkt – Jung tomu říkal nevědomí, kolektivní nevědomí – a dobře ošetřované nevědomí je lepší než poplušní dvůr, než dva poplušní dvory.

Jistě je otázka – pak se dostáváme do koánu – co je to moudrost? Je to schopnost rozpoznávat správné jako správné, důležité jako důležité? Ale to je definice kruhem. Na světě je všechno nějak definované kruhem. Takže ne, že bych to vždycky dokázal zachovat, ale nejdůležitější je veselá mysl a vědomí toho, jak je přes všechny průšvihy budoucnost otevřená. I když teď by se dala čekat nějaká změna, jdoucí velmi prudce proti těm, které přišly v roce devadesát, a dál.

Martina: Budu si pamatovat větu, že dobře ošetřované nevědomí je lepší než poplušní dvůr. A ještě si neodpustím, kterak dobře ošetřovat nevědomí?

Stanislav Komárek: To je ta otázka. Marxisté kdysi používali „zdravý třídní instinkt“. To podle jejich soudu měli příslušníci proletariátu, a tak jmenovali soudce z lidu – penzionovaná tkadlena, který tráví své dny u soudu, a pak když tam soudí nějakého buržuje, tak ho nechá pěkně oroštovat, protože má zdravý třídní instinkt. Takže s udržováním nevědomí je to tak, že je to, řekněme, zdravý lidský instinkt, co ho může nějak pohlídat.

Martina: Instinkt, nebo intuice?

Stanislav Komárek: Já v tom nevidím velký rozdíl. Staří autoři říkali, že boží milost vůči člověku má se jako instinkt vůči zvířatům. Intuice je v zásadě jiné slovo pro instinkt, nebo jsou to prakticky u člověka synonyma.

Martina: Já jsem si představovala, že intuice je něco, co si člověk pěstuje, něco, k čemu se propracovává, zatímco instinkt je mu dán. Sáhnu na plotnu, ucuknu. Uvidím, že se medvěd staví na zadní, utíkám. To je taková malá odbočka.

Stanislav Komárek: Tak je možné o to taky nějak pečovat. Medvěd se ve skutečnosti na zadní nestaví, útočí na všech čtyřech. Ale kobra se takhle staví, to jsem dvakrát viděl, a nebylo to pěkný. Ale i o toto je třeba nějak pečovat. Když zdědíme chaloupku, tak musíme vyměňovat prasklý tašky na střeše, nebo natírat okenice, nebo něco na tento způsob.

Martina: Tím chcete říct, že nad tím musíme přemýšlet.

Stanislav Komárek: Trochu jo. Správa sebe samého mi připadá hloupej výraz, ale úplně by to k tomu nemělo daleko.

Martina: Správa sebe samého?

Stanislav Komárek: Ano.

Martina: To se mi líbí. Pane profesore Stanislave Komárku, moc vám děkuji za to, že jste mi dopřál ten luxus mezilidské rozmluvy, rozjímání, a zamyšlení se. Je to velmi cenné, a ozdravné. Děkuji.

Stanislav Komárek: I mě velmi těšilo. A pokud to jde, popřejme si ho. Může přijít den, kdy to nepůjde.

Martina: Zatím to jde, a já jsem za to vděčná. Díky.

Všechny příspěvky s Stanislav Komárek

Diskuze:

Napsat komentář

E-mailová adresa nebude publikována.